

Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı: Nitel Bir Araştırma*

Bihter KABA

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Din Psikolojisi Anabilim Dalı

Doktora Öğrencisi

bihterkaba@gmail.com

 0000-0001-6214-8412

Öz

Lise dönemi, insan hayatının en romantik, en korkusuz, en verimli ve en enerjik dönemlerinden biri olan gençlik döneminin başlangıcıdır. Bu dönemde lise gençleri için değer yargıları anlam bulmaya başlar. Aile, okul, arkadaşlar bu dönemde farklı anlam kazanır. Gençler, kendi değer yargılarını oluşturur, kendini tanımaya ve hayatı anlamlandırmaya başlar. Toplumda kendine yer arayan genç, bazen sergilediği davranışlar sebebi ile uyarılır. Bu uyarıların şekli ve dozu çok önemlidir. Aynı şekilde, bu uyarıların sebebinin gence açıklanması ile birlikte açıklanma şekli de çok büyük önem arz etmektedir. Genç, bu dönemde denge arayışı içindedir. Bu dengeyi de çevreden gelen tepkiler ve olayları yorumlama gücü ile oluşturur. Bu dönem, aynı zamanda gencin, olayların iç yüzünü anlamadan, düşünmeden, sabırsız bir şekilde tepki vermemesi gerektiğini öğrendiği bir dönemdir. Okul içerisinde, istenmeyen davranışları sergileyen öğrenciler uyarılabilir, ceza alabilir. Disiplin cezası alan lise öğrencilerinin denge ve sabır ile ilgili görüşlerinin araştırıldığı bu çalışma, disiplin

* Bu araştırma Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Bihter KABA tarafından yazılmakta olan "Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Manevi İhtiyaçlarının Belirlenmesi ve Değer Odaklı Manevi Güçlenme ve Bakım Programının (Domab) Etkisinin İncelenmesi" adlı doktora tez çalışmasından türetilmiştir.

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Bihter Kaba).

Geliş/Received: 24 Temmuz/July 2024 | **Kabul/Accepted:** 17 Eylül/September 2024 | **Yayın/Published:** 20 Eylül/September 2024

Atf/Cite as: Bihter Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı: Nitel Bir Araştırma/ The Perception of Patience and Balance Among High School Students Who Have Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study, Danisname 9 (Eylül/September 2024), 81-103 <https://doi.org/10.5281/zenodo.13820305>

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı:Nitel Bir Araştırma

cezası almış 9., 10., 11., ve 12. sınıfta öğrenim gören, 36 öğrencinin görüşleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda, sabır kavramının, çoğunlukla "beklemek" olarak, denge kavramının da "nerede nasıl davranacağını bilmek, tutarlı ve ölçülü olmak" olarak anlaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin sabır konusunda daha çok pasif bir yaşantı içinde oldukları görülmüştür. Denge konusunda da her ne kadar kavramın tanımını bilseler de duygu ve davranışlarda dengeyi sağlama konusunda, kendilerini yetersiz gördükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu da içinde buldukları gelişim dönemi göz önünde bulundurulduğunda oldukça beklenebilir bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Sabır, Denge, Disiplin.

The Perception of Patience and Balance Among High School Students Who Have Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study

Abstract

High school marks the beginning of youth, one of the most romantic, fearless, productive, and energetic phases of human life. During this time, value judgments begin to take shape for high school students. Family, school, and friendships take on new meanings. Young people start to form their own value systems, get to know themselves better, and begin to find meaning in life. As they search for their place in society, they are sometimes warned about certain behaviors they exhibit. The form and intensity of these warnings are crucial. How the reasons for these warnings are expressed person is equally important. During this period, young people are in search of balance. They develop this balance through their interactions with others and their ability to interpret events. It is also a time when they learn not to react impatiently, without fully understanding the underlying meaning of events. Students who display undesirable behavior at school may face warnings or disciplinary actions. This study explores the views of high school students who have received disciplinary punishments, focusing on their perspectives regarding balance and patience. The study draws on the opinions of 36 students in grades 9 through 12 who have received such punishments. The findings suggest that the concept of patience is largely understood as "waiting," while balance is perceived as "knowing how and when to act, being consistent and measured. It was seen that the students did not know that the concept of patience does not require waiting but being active. Furthermore, while they understood the definition of balance, they feel inadequate in maintaining emotional and behavioral equilibrium. This is an expected outcome, given the developmental stage they are in.

Keywords: Patience, Balance, Discipline.

Summary

Throughout history, education has been very important for all people. Education and training play a major role in the construction of a country's future, the formation and progress of society. Schools are places where education is systematic and programmed, students are integrated into society and cultural heritage is transmitted. At the same time, school is one of the places that provide the greatest support for

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study

young people to develop harmonious behaviors.

In schools where both education and training are aimed, order is provided by various disciplinary rules. The concept of discipline refers to the determination of criteria for social values and individuals' behavior in accordance with these criteria.

High school students in adolescence may exhibit some inconsistent behaviors both in their self-perception and in their relationships with others due to changes in their biological and psychological structures. Education provided with values ensures that students go through this period more comfortably. Anger management and patient behaviors are very important for young people in adolescence. If students cannot control their behavior, they may face serious consequences as they may violate school rules.

Can discipline be provided with punishment? This is a controversial issue. Within the scope of preventive discipline, instead of punishing students, values that will enable them to behave moderately and control their emotions can be taught. In this context, two important values stand out. Being patient and balanced can prevent disciplinary crimes. Therefore, they need to learn patience and balance.

This study aimed to investigate the perception of patience and balance of students who were punished. Most of the students who participated in the study were punished for being disrespectful. Using tobacco products, committing acts of violence and disrupting the classroom order are also disciplinary offenses committed at the same rate.

When the definitions of patience of students who received disciplinary punishment are examined, it is seen that 15 students define the concept of patience as "waiting". This situation shows that the students are in a passive process rather than an active process in the face of the problems they encounter. The most common answer after the definition of waiting was "control". Students stated that patience is controlling emotions and behaviors. Students perceive patience as controlling instant reactions to events. When other codes are examined, it is seen that patience is understood as being tolerant, staying calm and not getting angry.

Students defined the concept of balance as being sufficient, moderate, consistent, knowing how to act appropriately in different situations, being orderly and planned. The fact that students think that everything should be in moderation while defining the concept of balance shows that there is no problem in knowing the concept. Considering the disciplinary punishments received and the students' expression of difficulty in experiencing balance, it is understood that the source of the problem is actually the failure to internalize balance and reflect it in daily life. It has been observed that students do not have much difficulty in defining concepts, but they have difficulty in putting them into practice. Considering the characteristics of the adolescence period they are in, they will have less difficulty in applying patience over time and will be more successful in finding balance.

Giriş

Tarih boyunca, eğitim-öğretim, tüm insanlar için oldukça önemli olmuştur. Bir ülkenin geleceğinin inşasında, toplumun oluşması ve ilerlemesinde, eğitim ve öğretimin rolü büyüktür. Okullar, eğitimin sistemli

Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı:Nitel Bir Araştırma

ve programlı yapıldığı, aynı zamanda öğrencilerin topluma kazandırıldığı, kültür mirasının aktarıldığı yerlerdir (Döş, 2013: 268).

Eğitimin verimli ve etkin olabilmesi için Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda, düzenli ve disiplinli bir ortamın sağlanması gerekmektedir (Özdemir, 2007: 248). Okullarda eğitim-öğretimi ve öğrenmeyi olumsuz etkileyen, başarıya ulaşmayı engelleyen ya da zorlaştıran davranışlar, disiplin sorununu oluşturur. Bu davranışlar okullarda istenmeyen davranışlardır (Sarpkaya, 2007: 111).

Lise gençleri, ergenlik döneminde olmaları sebebi ile biyolojik ve psikolojik yapılarında meydana gelen değişikliklerinden ötürü bu dönemde, hem kendi benlikleri hem de çevre ilişkilerinde bazı uyumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. Gençlerin uyumlu davranışlar geliştirmesinde, onlara en büyük desteği sağlayacak yerlerden birisi okuldur. Bu nedenle okullar, öğrencilerin belirlenmiş kurallara uygun davranışlar sergileyebilmeleri için gereken önlemleri almalıdır (Eripek, 2019: 365). Bu da gençlerdeki uyumsuz davranışın altında yatan sebebi ortaya çıkarmak ve bu davranışın düzeltilmesini ve yeniden ortaya çıkışının önlenmesini sağlamak şeklinde olmalıdır. Bu önlemler olmadan sadece ceza vermek ise okulda düzen ve disiplini sağlayabilmek adına yetersiz kalmaktadır (Eripek, 2019: 366).

Önleyici disiplin türü kapsamında, okullarda öğrencilere değerler kulübü aracılığı ile değerler eğitimi verilmektedir. Değerler eğitimi kapsamında, sabır ve denge değerinin desteklenmesi, olaylara sabırlı ve aşırıya kaçmayan bir yaklaşımla tepki verilmesi durumunda, işlenen disiplin suçlarının azalacağı düşünülmektedir. Bu yüzden ceza alan öğrencilerin denge ve sabır algıları araştırılacak ve disiplin olayları üzerine etkisi incelenecektir.

Disiplin

Disiplin kelimesi Türk Dil Kurumuna (2024) göre “Kişilerin içinde yaşadıkları toplulukta yaygın olan düşünce ve davranışlara uyum sağlamaları için gerekli önlemlerin tamamıdır.” anlamına gelmektedir. Disiplin ve cezanın farklı olduğu görüşünde olanlara göre disiplin, cezalandırma gibi düşünülse de aslında ceza yapılan davranışı azaltmayı, disiplin ise yapılan davranışı değiştirmeyi hedefler (Karataş, 2008: 108).

Suçların önlenmesinde, disiplin yaklaşımları oldukça önemlidir. Önleyici, düzeltici ve destekleyici disiplin yaklaşımlarından özellikle önleyici disiplin, okul yöneticileri tarafından benimsenen disiplin türü olmuştur (Pehlivan ve Demirtaş, 2019: 38). Bu nedenle istenmeyen öğrenci

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study
davranışlarının önlenmesi için öğrencilere, öz kontrol, saygı, adil ve dürüst olma gibi değerlerin geliştirilmesi için destek olunması önemlidir (Rogers, 2004: 5).

Günümüzde ortaöğretim kurumlarında eğitim, öğretim, yönetim ve işleyişe ilişkin usul ve esaslar 07.09.2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde düzenlenmiştir.¹ Yönetmelik’in “Disiplin cezaları” başlıklı 163’üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrası uyarınca öğrencilere, disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillerinin niteliklerine göre hangi cezaların verilebileceği belirlenmiştir. Anılan maddeye göre; “ (1) Öğrencilere, disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillerinin niteliklerine göre;

- a) Kınama,
 - b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma,
 - c) Okul değiştirme,
 - ç) Örgün eğitim dışına çıkarma
- cezalarından biri verilir.

(2) Disipline konu olan olaylar okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlandıktan sonra;

- a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,
 - b) Okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,
 - c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun,
- onayından sonra uygulanır.” hükümleri yer almaktadır.

İlgili yönetmelikte² uyarılmanın bir ceza olmadığı da belirtilmiştir. Cezaya sebep olabilecek bir fiili işleyen öğrenci, yazılı bir şekilde uyarılır. Aynı fiilin işlenmesi halinde uygulanabilecek yaptırımlar kendisine bildirilir. Eğer aynı fiili tekrar işlerse kurul kararı ile ceza verebilir.

Araştırmaya uyarılan öğrenciler de dâhil edilmiştir.

Sabır

İnsan, var olduğu günden itibaren çevresine uyum sağlama çabası içinde olmuştur. Yaşamında sevdiği birini kaybetmesi, işinden atılması, ölümcül bir hastalığa yakalanması, ailesinin dağılması gibi bir takım sorunlarla

¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

² İlgili yönetmeliğin 157. Maddesi: “Sınıf/şube rehber öğretmeni ile rehber öğretmenin birlikte yapacakları değerlendirme ve önerileri ile okul müdürü tarafından davranışlarında kusurlu olduğuna yönelik öğrencinin dikkatinin çekilmesi amacıyla yazılı uyarı yapılır. Olumsuz davranışlarının devamı hâlinde kendisine uygulanabilecek yaptırımlar konusunda uyarılır. Yazılı uyarı rehberlik servisine ve okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bilgi amaçlı gönderilir.

karşılaşmaktadır. Bu sorunlar karşısında nasıl tepki vereceğini ya da hissettiği olumsuz duygularla nasıl başa çıkacağını bilmiyorsa, kendini güçsüz hissedebilir ve psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklar yaşayabilir (Terzi, 2008: 1). Lise gençlerinin içinde bulunduğu ergenlik dönemi ise insanın en hassas dönemlerinden biridir. Ergenler bu dönemde, bağımsız olma ve kimliklerini bulma yolunda çok zorlu bir süreçten geçmeye başlarlar (Gül ve Güneş, 2009: 79). Gelişim dönemleri açısından bakıldığında; stres konusunun ergenler için oldukça önemli olduğu görülmektedir. Normal yaşam akışı içerisinde yer alan olaylar, annenin ya da babanın kaybı, günlük yaşam içerisinde meydana gelen olaylar, ekonomik sorunlar gibi yaşam olayları ile karşılaşan ergenlerin olaylarla başa çıkmalarında sabır oldukça önemli bir kavramdır (Eryılmaz, 2009: 25).

Sabır sayesinde kişi, yaşadığı durumu kabullenip, problemlerle daha kolay başa çıkar (Doğan, 2014: 106). Sorunlar karşısında mücadele edebilecek yeterli tecrübeye sahip olmayan ergen, bu yetersizliklerinden dolayı karşılaştığı sorunların çözümü noktasında sabırsız davranabilmektedir (Gül ve Güneş, 2009: 99). Dolayısıyla sabır gibi yaşanan zorluklarla gelişen, gelecekte karakterlerinin önemli bir parçası olabilecek bu gücü, lise öğrencileri henüz kazanamamış olabilir (Doğan 2014: 213). Lise öğrencileri, yaşadıkları fiziksel ve bilişsel değişimlere adapte olmakta yetersiz kaldıklarında ise bu yetersizliklerini şiddet kullanmaları halinde ortadan kaldırmabileceklerine veya en azından bunun etkisini minimuma indirebileceklerine inanmaya meyilli olabilirler (Gül ve Güneş, 2009: 99). Sabır değeri, problem çözme becerilerinin artmasını ve saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlar (Çokdolmuş, 2013: 49).

Sabır kavramı, dini bir kavram olmakla birlikte aynı zamanda ahlaki bir kavramdır. Herhangi bir dine inanmayan insanların da kabul ettiği bir değer olan sabrın birçok tanımı yapılmıştır. Özdoğan (2007b: 29) sabrı, "İnsanın başına gelen olumsuz olayları, sakinlik ve yumuşaklıkla karşılaması, bu olumsuz durumun etkilerini azaltmak ya da olumluya çevirmek için çaba göstermesi, çözüm aramasıdır." şeklinde tanımlamıştır.

Türk Dil Kurumuna (TDK, 2024) göre sabır, "Karşılaşılan tüm kötü durumlar, yaşanan acı, yoksulluk, haksızlık gibi insanı üzen durumlar karşısında insanın ses çıkarmadan olumsuz durumun geçmesini beklemesidir." anlamına gelmektedir. Aslında burada bahsedilen sabır kavramının tanımında tam olarak pasif bir süreçten bahsedilmektedir. Oysaki sabır, pasif değil tam tersi aktif bir süreçtir (Özdoğan, 2007b: 29). Dini

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study literatürde ise “karşılaşılan kötü olaylara karşı dirençli olmak, olumsuz durumu olumluya çevirmek için çabalamak” anlamına gelmektedir (Çağrı, 2008: 337).

Sabırda acılara ya da üzüntü veren olaylara dayanma esnasında kişinin bunu gönüllü yapması, bu süreçte olaylara çözümleyici yaklaşması söz konusudur (Doğan, 2017: 135). Sabır ile sık sık karıştırılan tahammülde birey herhangi bir çaba ile sürece dâhil olmaz. Pasiflikte, insanın derdini, üzüntüsünü içine atması ve olumsuz duygu ve olayları bir yük olarak yüklenmesi anlamı vardır. Tahammül kavramının “taşımak” anlamına gelen Arapça “hml” kökünden türemesi de tahammülün üzüntünün, olumsuz duygunun yüklenilmesi anlamı ile bağdaşmaktadır (Özdoğan, 2007b: 31).

Sabır, aniden ortaya çıkan bir tepkiden ziyade insanın, bilinçli bir şekilde tepki verdiği bir süreçtir (Yapıcı ve Doğanay, 2019: 105). Bu süreç içinde kişinin öfkelenmemesi ve isyan etmemesi, sakin kalması önemlidir (Hökelekli, 2013: 117). Sabır, karşılaşılan stresli durumlarda olumsuz duygulara karşı tampon görevi görür ve kişinin üzüntü veren olayla olumlu başa çıkmasını sağlar (Schindler, 2012: 265).

Sabır tek bir değer alanı ile sınırlı değildir. Ahlaki, dini, kültürel, toplumsal, insani pek çok boyutu bulunmaktadır. Sabırın pek çok bilim dalına konu olması, farklı açılardan ele alınması, sabır ile ilgili atasözleri ve deyimlerin varlığı sabırın çok yönlü bir kavram olmasının bir sonucudur (Doğan, 2017: 136).

Sabır, yaşamı boyunca, bireyin hayatı anlamlandırmasında ona güç veren, denge ve uyum arayışında destek sağlayan, başarıya ve ardından mutluluk hedefine ulaşmasına aracılık eden psikolojik bir olgu olarak ergenlerin anlam arayışını karşılamada önemlidir (Doğan, 2017: 140). Çünkü yoğun can sıkıntısının yaşandığı bu dönemde, ergen, anlam arayışı içindedir (Bekar, Atalay, Sarıoğlu, Barakazi ve Tuna, 2023: 129).

Sabır, bireyin öfke duygusu ile baş etmesine yardımcı olur. Bu dönemde ergen, öfkesiyle nasıl başa çıkacağını öğrenmezse zaman içerisinde bazı problemlerle karşılaşabilir. Ayrıca ergenin öfke duygusu, toplumda statü ve saygınlık kazanmasına engel olabilir (Duran ve Eldereklioğlu, 2005: 268). Sabır, öğrenilen bir değer (Taş ve Tortumlu, 2021: 2) olması sebebiyle mutlaka sabırın eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Okullarda, bireylerin duygularını, kendilerini geliştirici bir boyut olarak görüp, sağlıklı yollarla ifade etmelerini öğretecek kapsamlı eğitim programlarına gereksinim vardır (Adana, Arslantaş, 2011: 61).

Denge

Denge kavramı, içine kozmoloji, fizyoloji, psikoloji ve sosyolojiyi de alan geniş bir kavramdır. Denge, ne fazla ne eksik, ahenk ve düzen içinde olmak anlamına gelmektedir (Gezgin, 2000: 271-273). Karakterin dengeli oluşu anlamına gelen “itidal” kavramı “iki aşırı tutum ve davranış arasındaki orta hal” olarak tanımlanmaktadır ve denge kavramı ile birbirinin yerine kullanılabilir (Çağrıçı 2001: 456). Daha çok İslam literatüründe, itidal olarak ele alınan denge kavramında, üzerinde durulan noktalardan biri de ahlak kavramıdır. İslam ahlakında insanın, hayatı denge üzere yaşaması, aşırılıklardan kaçınması söz konusudur (Köylü, 2010: 173).

Denge, Aristoteles'te “altın orta” olarak geçmektedir. Pek çok düşünür de bu düşünce üzerinde durmuştur. Altın orta, aşırılık ve eksiklik olan iki kötülüğün tam ortasında olmak anlamına gelen bir erdemdir (Aristoteles, 1997: 1104a25-30). Gazali'ye (2004: 67-68) göre, insanda bazı güdüler vardır ve bu güdülerin dengelenmesi ancak değerler sayesinde mümkündür. Dengelenmeyen, aşırı olan davranışlar, kötü huyların ortaya çıkmasına sebep olur. İbni Miskeveyh'e (2013: 36) göre de orta yoldan ayrılmamak, gerekeni gerektiği yerde, gereken ölçüde yapmak önemli erdemlerdendir. Ragıp el İsfehani (1996: 181) ise aşırı olan isteklerden ve davranışlardan kaçınılması, orta yolda, dengede olunması gerektiği üzerinde durmuştur.

Lise gençlerinin içinde buldukları ergenlik dönemi, yetişkinliğe geçiş dönemi olduğu için dengesizliklerin yaşanabileceği bir dönemdir. Dönemsel geçişler ve stres, bireyin dengesini bozan sebeplerdendir (Canat, Uçan ve Yazar, 2009: 1). Bununla birlikte aşırı olan her şey dengesizlik sebebidir. Aşırı öfke, aşırı tepkiyi, aşırı tepki de şiddet eylemlerini beraberinde getirmektedir. Şiddette kontrolsüz bir şekilde, aşırı verilen bir tepki söz konusudur (Balcıoğlu, 2001: 20).

Lise gençlerindeki tütün bağımlılığı da denge kavramı çerçevesinde ele alınabilir. Meclis Araştırma Komisyonu Raporuna ³ (2008) göre, gençler arasında bağımlılık hızlı bir artış göstermektedir. Tütün bağımlılığının sebepleri arasında olarak gergin olma, dikkati toplayamama, can sıkıntısı, üzüntü ve sinirli olma gibi duygu durumunda gerçekleşen dengesizlikler yer almaktadır (Başkurt, 2003: 78). Buna ek olarak aşırı disiplin uygulamaları, ailenin yeterince ilgi, sevgi ve şefkat göstermemesi, düşük eğitim düzeyi de

³ <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/server/api/core/bitstreams/4683030a-81dc-4041-9579-246e6659faf5/content>

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study
bağımlılık sebepleri arasındadır (Başkurt, 2003: 110). Yeteri kadar olmadığı için ihtiyacı karşılamayan ebeveyn ilgisi, yeterli olmayan eğitim düzeyi ve olması gerekenden fazla olan disiplin uygulamaları, birer dengesizlik örneği olarak bağımlılık sebepleri arasında yer almaktadır.

Öğrenciler arasında yaygın olan, bir diğer bağımlılık türü olan sosyal medya bağımlılığı da uykuda dengesizliğe sebep olmaktadır. Eroğlu ve Yıldırım bu konuyu araştırmış ve sosyal medya bağımlılığı yüksek olan gençlerin uyku kalitesinin, sosyal medya bağımlılığı daha düşük olan öğrencilere göre daha kötü olduğu sonucuna ulaşmıştır (Eroğlu ve Yıldırım, 2017: 8).

Yöntem

Araştırma nitel yöntemle yapılmış, desen olarak da olgubilim belirlenmiştir. Olgubilim, tam olarak derinlemesine bilgi sahibi olunmayan, bilgi sahibi olunması için ayrıntılı görüşmelere olanak sağlayan desendir. Araştırmacı ile araştırmaya katılanlar arasında güvene dayanan ve pozitif olan bir iletişim vardır. Olgubilim araştırmaları sonucunda kesin ve her kesim için genellenebilir sonuçlar elde edilmeyebilir. Fakat olgunun daha iyi anlaşılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 69).

Araştırmaya başlamadan önce Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kuruluna gerekli izinler için başvuru yapılmıştır. Yapılacak araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir Anadolu lisesinde yapılacağı için söz konusu izin dilekçesi Ankara Valiliğine iletilmiştir. Ankara Valiliğinin 28.03.2023 tarihli ve 73246386 sayılı Araştırma İzni konulu cevabı yazısıyla yapılacak olan araştırma uygun görülmüştür. Aynı zamanda öğrencilere bilgilendirme ve velilere de onam formu onaylatılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında, Ankara'nın Çankaya ilçesinde bir Anadolu lisesinde öğrenim gören ve çeşitli sebeplerden uyarılan ve disiplin cezası almış 9.,10.,11. ve 12. sınıfta öğrenim gören 36 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya sadece uyarılan, kınama ve okuldan uzaklaştırma cezası alan öğrenciler katılmıştır. Çalışma grubu olarak, uyarılan, kınama ve okuldan uzaklaştırma cezası alan lise öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, okul değiştirme ve örgün eğitim dışına çıkarma cezası verilen öğrencilere ulaşmanın zor olmasıdır.

Tablo 1. Çalışma grubunun sınıflara göre dağılımı

		f	%
Sınıf	9	6	16,66
	10	8	22,22
	11	14	38,88
	12	8	22,22

Verilerin Toplanması ve Analizi

Alınan izinler doğrultusunda yapılan araştırmada öğrencilere öncelikle “Neden disiplin cezası aldınız?” sorusu yöneltilmiş sonrasında “Sizce sabır nedir?”, “Sizce denge nedir?”, “Sabırlı olduğunuzu düşünüyor musunuz?”, “Dengeli olmak konusunda kendinizi değerlendirir misiniz?” soruları yöneltilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda kategoriler oluşturulmuş, güvenilirliği sağlamak için alanın uzmanı iki kişinin de görüşlerine başvurulmuştur. Yapılan araştırmada elde edilen veriler genellenebilir olmamakla birlikte konu ile ilgili bir fikir vermesi açısından önemli olabilir.

Bulgular

İşlenen Disiplin Suçları ile İlgili Bulgular

90

Tablo 2. Alınan cezaların sınıf, cinsiyet ve disiplin türüne göre dağılımları

		f	%
Disiplin rumu	Du- Uyarılan	13	36,11
	Kınama Cezası	15	41,66
	Okuldan Uzaklaş- tırma Cezası	8	22,22
Cinsiyet	Kız	15	41,66
	Erkek	21	58,33

Tablo 3. Alınan ceza türlerinin cinsiyete göre dağılımı

		f	%
Kız	Uyarı	9	60
	Kınama	4	26,66
	Okuldan Uzaklaş- tırma	2	13,33
Erkek	Uyarı	5	23,80
	Kınama Cezası	10	47,61
	Okuldan Uzaklaş- tırma Cezası	6	28,57

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study

Tablo 4. “Neden disiplin cezası aldınız?” sorusuna verilen cevaplar

	f
Saygısızlık Yapma/Kötü Söz Söyleme	12
Tütün Mamulleri Kullanma	7
Şiddet Eylemlerine Karışma	7
Dersin Düzenini Bozma	7
Kılık Kıyafet Kuralına Uymama	3
Kopya Çekme	2

Öğrencilerin en çok saygısızlık yapmaktan ceza aldıkları görülmektedir. Bu davranış oldukça geniş durumları içerse de genellikle öğretmenleri ile konuşmalarında saygısız bir üslup kullanmaları sebebi ile ceza aldıklarını ifade etmişlerdir. Tütün mamullerini kullanma, şiddet eylemlerine karışma ve dersin düzenini bozma davranışları da aynı oranda gerçekleştirilen disiplin suçlarıdır.

Sabır Kavramı ile İlgili Bulgular

Tablo 5. “Sizce Sabır Nedir?” sorusuna verilen cevaplar

Kod	f	%
Beklemek	15	41,66
Kontrol	8	22,22
Hoşgörü	5	13,88
Sakin Kalmak/Öfkelenmemek	5	13,88
Tahammül/Katlanma	3	8,33

Beklemek

Sabır bir şeyi beklemek. Oldu hala oluyor. Kendimi sakinleştirdim. Güzel bir şeyi beklerken de sabır edebilirsin ama kötü durumlara tahammül edilir. (Ö2)

Sabır zor durumun biteceğini bilerek beklemektir. Tahammül etmek ise hiç istemediğin bir şeye maruz kaldığın için gösterdiğin eylemdir. (Ö36)

Olacak ya da gelecek bir şeyi telaş göstermeden beklemektir. (Ö9)

Olan olay doğrultusunda acele etmeyip doğru zamanı beklemektir. (Ö12)

Sabır bir şeyi beklemek de olabilir babamdan bilgisayar istediğim zaman sabretmem gerekmişti. Kendime başka bir meşgale buldum öyle sabır gösterdim sabır dediğim gibi bir şeyi beklemek olabilir tahammül ise birine şans vermek gibi geliyor bana. (Ö13)

Alttan almaktır bir tepki vermek yerine beklemektir. (Ö14)

Bence sabır beklemektir güçlü bir irade ile beklemek ve doğru anı kovalamaktır. Tabii ki de hayatımda sabretmem gereken durumlar oldu, bu tarz durumlarda sadece bekledim sınırdım ama zamana sığındım. Bana kalırsa sabır ile tahammül arasında

Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı:Nitel Bir Araştırma

büyük bir fark vardır sabır beklemekken tahammül sabırsızlıkla beklemektir. (Ö18)

Bazı şeylere uzun süre katlanmak kendilerine, duygularına, davranışlarına hâkim olmaktır. Hayatımda sabretmem gereken çok fazla şey oldu neredeyse hepsine sabredebildiğimi düşünüyorum. Sabır belli bir zaman içinde olacak olan olayı beklemek gibi düşünülebilir, tahammül ise birinin yaptıklarını çok kere alttan almak olabilir. (Ö19)

Sabır bir konuda acele etmemek ve en iyi en mantıklı sonuç için beklemektir. (Ö30)

Sabır beklemektir. (Ö31)

Olacak şeyleri bekleme ve olayın sonuca bağlanması. Çok oldu sabırsız bir insanım ama sabır etmek zorundayım. (Ö1)

Sabır bir durum konusunda insanın telaş göstermeden beklemesidir. (Ö27)

Sabır bir şeye karşı anlayışlı olma, bekleme. Tahammül ise dayanmadır. (Ö28)

O kişinin o duruma karşı öfkelenmeden telaş yapmadan beklemesidir. Tahammül o şeyi kişinin sorgulamadan kabullenmesidir. (Ö33)

Doğru eylemi gerçekleştirmek için belirli bir süre beklemektir. Sabır her şey için geçerlidir ama tahammül bizi rahatsız eden eylemler içindir. (Ö35)

Kontrol

Sabır sınırı ya da bir duyguyu kontrol etmeye çalışmaktır. (Ö17)

Sabır bence öz kontroldür. (Ö24)

Sabır kendini kontrol etmeni sağlayan bir duygudur. (Ö25)

Sabır insanın kendisini kontrol etmesidir. Hayatımda sabretmem gereken durumlarda susarak sabır gösterdim, bulunduğum ortamdan uzaklaştım. (Ö26)

Sabır bence insanın kendisine hâkim olabilmesidir. (Ö29)

Kendine hâkim olmaktır. (Ö5)

Sabır insanın kendine hâkim olabilmesidir. (Ö6)

Sabır insanın öz denetimiyle alakalı bir olay veya bir konu hakkında sabır etmek. (Ö20)

Hoşgörü

Sabır bir olaya veya bir davranışa karşı gösterilen hoşgörülü tutumdur. Sabır göstermem gereken durumlar oldu bu durumlar karşısında sessiz kalarak veya karşılıklı kırmadan uyararak sabır gösterdim. Sabır ile tahammül arasında fark olduğunu düşünmüyorum. (Ö3)

Sabır olaylara karşı hoşgörülü yaklaşmaktır. (Ö7)

Sabır başa gelen olaylara karşı hoşgörülü olmaktır. (Ö21)

Sabır bazı durumlara kişilere karşı tolerans göstermek, bazı durumlarda olaylara

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study
karşı kendine sahip çıkmak, yapılacak hareketlere karşı bunların sonucunu düşünerek dikkatli olmaktır. (Ö22)

Sabır erdemli, dengeli ve hoşgörülü olmaktır. (Ö32)

Sakin Kalmak/Öfkelenmemek

Bana saygısızlık yapan insanlara karşı sakin kalmak. (Ö10)

Sabır üstümüze gelinmesine rağmen sakin kalmamızdır. (Ö11)

Sabır kişinin kendini sakinleştirilmesi dengeleyebilmesi durumudur. Hayatta herkesin dönem dönem sabretmesi dışını sıkması gerektiği zamanlar olur, benim de oldu elbette. Zamana bırakmayı uygun gördüm belki şu an bu olayı gereksiz abartıyorumdur veyahut çok kişisel algıladığım bir dönemdeyimdir bu yüzden zamanla birçok şeyin geçebileceğini düşünmekteyim. Sabır dediğimiz durum olumlu ya da olumsuz bir durum sonucu doğabilir ancak tahammül ettiğiniz şey hemen hemen hoşnutsuz olduğunuz rahatsız olduğunuz bir durumu idare etme sürecidir. (Ö16)

İnsanın sakin kalmasıdır. (Ö23)

Öfke doğuracak bir şey karşısında bile öfkelenmeme durumudur. (Ö8)

Tahammül/Katlanma

Sabır insanın bir şeye sonuna kadar tahammül etmesidir. Hayatımda tabii ki sabretmem gereken şeyler oldu ve onlarla moralimi bozmadan sanki onu yaşamamış gibi sabrettim. (Ö4)

Sabır iyi ya da kötü gerçekleşen şeylerin karşısında tahammül göstermektir. Kardeşlerim kavga ettiğinde çok sabırlı davranmaya çalışırım. (Ö15)

Hoşumuza gitmeyen bir durumdan kurtulmak için o duruma katlanmak. (Ö34)

Tablo 6. “Sabırlı olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar

	f	%
Hiç	8	22,22
Bazen	21	58,33
Her Zaman	7	19,44

Öğrencilerin sabır kavramını; beklemek, kontrol, hoşgörü, sakin kalmak/öfkelenmemek, tahammül/katlanma olarak tanımladıkları görülmüştür. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde sabır kavramının daha çok beklemek olarak anlaşıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, istenmeyen durumun geçmesi, bunun için de hiçbir şey yapmadan beklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kendilerini sabır konusunda

Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı:Nitel Bir Araştırma

değerlendirdiklerinde ise 8 öğrenci sabırsız olduğunu ifade ederken, 21 öğrenci ise bazen bazı durumlara karşı sabırlı olabildiklerini bazı durumlarda ise sabredemediklerini belirtmişlerdir. Kendini sabırlı gören öğrenci sayısı ise 7'dir.

Denge Kavramı ile İlgili Bulgular

Tablo 7. "Sizce denge nedir?" sorusuna verilen cevaplar

Kod	f	%
Ne Az Ne Çok Olması/Sınır	14	38,88
Tutarlı Olmak/ Uyumlu Olmak	9	25
Adil/Eşit Olmak	6	16,66
Yer ve Zaman Uygunluğu	3	8,33
Nerede Nasıl Davranacağını Bilmek	2	5,55
Düzenli ve Planlı Olmak	2	5,55

Ne Az Ne Çok Olması/Sınır

Dengeli olmak bir davranışı fazla abartmamaktır. (Ö23)

Kişinin kendisini her yönden olaylara karşı denetlemesidir. Hiçbir şeyi aşırı yapmamasıdır. (Ö34)

Her şeyin azını ve çoğunu bilmektir. (Ö29)

Orta düzeydir. Ne aşırıya kaçmak ne de az yapmamaktır. (Ö12)

Her şeyin fazlası zarar olduğu gibi azı da zarardır. Felsefe dersinden öğrendiğim bir bilgi olan altın orta kuralı gibi ne fazla cömertlik ne de fazla cimrilik gibi. Denge dediğimiz şey de burada devreye girer. (Ö17)

Kişinin azdan ve çoktan kaçınmasıdır. Ortada olmasıdır. (Ö35).

Dengeli olmak her şeyi yeterince yapmak, fazlasında gözümüzün olmamasıdır. (Ö19)

Duygularımız arasındaki fark çok büyük olursa bu bize zarar verir. Nefretimizin de sevgimizin de fazla basmaması yararlı olur. Nefret duygumuz bize ve karşımızdakine zarar verir fakat aynı zamanda fazla sevgi de bize ve karşımızdakine zarar verir. Örnek verecek olursak haberlerde gördüğümüz evli insanlardan ya da sevgililerden verebiliriz iki taraftan biri boşanmak veya ayrılmak istediğinde diğer şahsın buna izin vermemesi ve ona duyduğu sevgi nedeniyle karşısındaki kişinin kendine ait olduğunu hissetmesi sonucunda yaptığı kötü şeyler ortaya çıkar. Fazla nefret ise çoğu zaman karşımızdakinin ya da kendimizin malına, canına zarar vermek isteği uyandırabilir. Kısacası duygularımızda, davranışlarımızda, harcamalarımızda yani her şeyde dengeli olmamız bizim ve çevremiz için en iyi olanı görmemizi sağlar. (Ö16)

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study

Hiç bir şeyi abartmadan her şeyi yeteri kadar yapmak. (Ö3)

Her şeyi yerinde ve dozunda yapmaktır. (Ö8)

Her şeyi sınırında bırakmak yani bir şeyin tadını kaçırmamaktır. (Ö21)

Her duygu ve düşünceyi olması gerektiği kadar yaşamak ve benimsemek. (Ö28)

Hayatına bir sınır koymaktır. Aslında hani her duyguna düşüncene hareketlerine ve hobilerine bir sınır koymaktır. Yerine göre kişiye göre denge sağlamak ve hayatını daha iyi sürdürebilmektir. (Ö25)

Hayatta yaptığımız her şeyin bir sınırı olduğunu bilip ona göre davranmak. (Ö32)

Tutarlı Olmak/ Uyumlu Olmak

Bütün duygu ve düşüncelerimizin davranışlarımız ile tutarlı olmasıdır. (Ö15)

Tutarlı olmaktır. (Ö31)

Hareketlerinde tutarlı olmasıdır. (Ö36).

Kurallara uygun davranmak, sorun yaratmamak, tutum ve davranışlarda uyumlu olmak demektir (Ö9)

İnsanın düşünsel ve duygusal anlamda uyum elde edebilmesidir. (Ö7)

Düşünce ve hareket gibi davranışlarımızın uyumlu olmasıdır. (Ö13)

Düşünce ile hareketlerinin birbiri ile uyumlu olmasıdır. (Ö27)

Bir konuya "a" derken yarım "b" dememektir. (Ö11)

Bir gün sinirli bir gün neşeli olmak dengesizliktir. Sürekli duygu değişimlerinin olmamasıdır. (Ö14)

Adil/Eşit Olmak

Dengeli olmak herkese karşı aynı olmak, adaletli ve eşit yaklaşmak ve insanın özenetimini yapmasıyla sağlanan bir davranış şeklidir. (Ö4)

Denge adaletli olmak gibi bir şeydir. (Ö20)

Adil olmaktır. (Ö24)

Herkese her şeye karşı eşit adil davranmak. (Ö30)

Mesafeli olmaktır. Çevrenizle samimiyeti kaçırmayıp her bir mesafeyi göz önünde bulundurursunuz. Herkes ve her şeye eşit ya da dengeli yaklaşırsınız. (Ö33)

Denge esasında haklıyı ve haksızı ayırt edebilmektir. (Ö6)

Yer ve Zaman Uygunluğu

Her şeyin yeri ve zamanı vardır bunun farkında olmaktır. (Ö5)

Olaya göre karar vermektir. Çünkü her şeyin yeri ve zamanı farklıdır. (Ö10)

Bence dengeli olmak her şeyin yeri ve zamanı olduğunu bilmek ve ona göre davranmaktır. (Ö18)

Nerede Nasıl Davranacağını Bilmek

Nerede nasıl davranacağını bilmek. (Ö1)

Nerede ne yapacağını bilmek. (Ö2)

Düzenli ve Planlı Olmak

Dengeli olmak düzenli ve planlı olmaktır. Benim yapamadığım şeydir. (Ö22)

Karşımdaki kişi art niyet gütmenden beni üzdüğünde ona çıkışmak, onu üzmemek, hatta ona zarar vermek yapabileceğim en büyük dengesizlik olur. Her zaman planlı hareket eder, hayatımı (odamı, derslerimi, yeme alışkanlığımı vs.) düzene sokarım. Kişisine göre merhametli davranıp dengeli bir insan olmayı sonuna kadar hedefliyorum. (Ö26)

Tablo 8. "Dengeli olmak konusunda kendinizi değerlendirir misiniz?" sorusuna verilen cevaplar

	f	%
Hiç	14	38,88
Bazen	17	47,22
Her Zaman	5	13,88

Öğrenciler denge kavramını; ne az ne çok olması/sınır, tutarlı olmak/uyumlu olmak, adil/eşit olmak, yer ve zaman uygunluğu, nerede nasıl davranacağını bilmek ve düzenli ve planlı olmak şeklinde tanımlamışlardır. Tanım konusunda hiçbir sıkıntı yaşamayan öğrencilerin dengeli olmak konusunda ise sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerden 14'ü kendini dengeli olarak değerlendirmezken, 17 öğrenci ise bazen dengeli davranışlar sergilediklerini belirtmiştir. Kendini dengeli olarak gören öğrenci sayısı ise 5 olmuştur.

Tartışma

Bu bölümde öğrencilerden elde edilen veriler tartışılmıştır. Sorulara verilen cevaplardan yola çıkılarak, öğrencilerin aldıkları cezaların dağılımı, sabır kavramının tanımı ve öğrencilerin sabır algısı ile denge kavramının tanımı ve öğrencilerin denge algısı tartışılmıştır. Öğrencilerin kendilerini ne kadar sabırlı gördükleri ve yaşamlarında dengenin yeri de tartışılan diğer konulardandır.

İşlenen Disiplin Suçları ile İlgili Tartışma

Öğrencilerin uyarılmalarına ve ceza almalarına sebep olan davranışlara bakıldığında, bu sebeplerin; saygısızlık, şiddet eylemlerine katılma, tütün mamulleri kullanma-taşımak ve dersin düzenini bozmak, kılık kıyafet kuralına uymama ve kopya çekme olduğu görülmektedir. Sadece uyarılan, kınama ve okuldan uzaklaştırma cezası alan öğrencilerin araştırmaya katılmış

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study
olması sebebiyle, daha ciddi suçlar araştırma sonuçlarına yansımamıştır. Bu suçlar, okul değiştirme ya da örgün eğitim dışına çıkarma ile sonuçlandığı için öğrencilere ulaşmak zor olduğundan, bu öğrenciler araştırmaya dâhil olmamışlardır.

Alınan cezalar, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla ceza aldığı ve cezaların genellikle 11. sınıfta yoğunlaştığı elde edilen sonuçlar arasındadır.

Alınan ceza türleri cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, kızların, ağırlıklı olarak uyarıldıkları, erkeklerin ise ağırlıklı olarak kınama cezası aldıkları görülmüştür. Erkeklerin okuldan uzaklaştırma cezasını ise kızlara nazaran daha fazla aldıkları da elde edilen sonuçlar arasındadır.

Gümüş (2013: 122) yaptığı araştırmada, disiplin cezasına sebep olan davranışlarda ilk üç sırada, saygısızlık, şiddet ve dersin işlenişini bozacak eylemler olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yine aynı araştırma bulgularına göre öğretmene saygısızlık ve şiddetin önceki yıllara göre arttığı tespit edilmiştir.

Lise gençleri arasında en yaygın disiplin suçunun araştırıldığı bir çalışmada, suç teşkil eden davranışlardan en çok tekrar edilenlerin, kavga etmek, sigara içmek, öğretmene saygısızlık, kopya çekmek, ders düzenini bozmak ve dersten kaçmak olduğu ortaya çıkmıştır (Kahveci, 2012: 89).

Liselerde meydana gelen en yaygın olumsuz olayların araştırıldığı bir başka araştırmada ise ilk sırada “okulun masa ve sandalyelerinin kasıtlı olarak kırılması, bunların üzerinin kazınması veya çizilmesi, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirletilmesi” yer almıştır. İkinci sırada ise “okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanması ile sonuçlanan kavgalar” yer almıştır (Durmuş, Gürkan, 2005:262).

Sabır Kavramı ile ilgili Tartışma

Disiplin cezası alan öğrencilerin sabır tanımlarına bakıldığında, 15 öğrencinin sabır kavramını “beklemek” olarak tanımladığı görülmüştür. Bu da öğrencilerin karşılaştıkları problemler karşısında aktif bir süreç yerine, pasif bir süreç içerisinde olduklarını göstermektedir.

Beklemek tanımından sonra en yüksek verilen cevap olan “kontrol” cevabı olmuştur. Öğrenciler sabrın, duygu ve davranışları kontrol etmek olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler tarafından sabır, olaylar karşısında anlık verilen tepkilerin kontrol edilmesi olarak algılanmıştır. Diğer kodlara bakıldığında ise sabrın, hoşgörülü olmak, sakin kalıp öfkelenmemek ve tahammüllü olmak olarak anlaşıldığı görülmüştür. Tahammül tanımlaması, sadece üç kişi tarafından yapılmış olmasına rağmen verilen cevaplarda,

birçok öğrencinin aslında tahammül yaşantısı yaşadığı görülmektedir.

Tahammül, karşılaşılan olumsuz durumda çözüme yönelik herhangi bir şey yapmamak, beklemek, çözümün bir parçası olmadan sorunu yüklenmek ve sorunu duygusal ve zihinsel olarak olumsuz etkilenecek şekilde taşımaktır. Özdoğan'ın hapishanede mahkûmlarla yapmış olduğu çalışmada, mahkûmların tahammül yaşantısını benimsediği ve zaman içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumlara tepki vermedikleri için öfke yükünü yüklenmeleri sonucunda bu yükleri taşıyamayacakları noktaya geldikleri ve en sonunda suç işlemeye yöneldikleri görülmüştür (Özdoğan, 2007a: 99).

Bununla birlikte zaman ve çaba ile elde edilecek hedeflerde, çaba gösterip şartların olgunlaşması için beklemek yerine, isteklerine hemen sahip olmak isteyen bir nesil ortaya çıkmıştır. Zaman içinde karşılaşılan bu değişmelerin oluşturduğu yeni değer yargılarının bir sonucu olarak, bu neslin, bir şeyi elde etmek için çalışıp hak etmeyi "ertelemek" gibi gören bir nesil olduğu söylenebilir. Onlara göre kıymetli olan "şimdi" ve "burada" olandır. İstedikleri her şeye sahip olma hakkına sahiptirler ve bu haklarına engel olmak isteyen her şeyle çatışmaya girmeye hazırdırlar (Gümüş, 2013: 159).

Berkant ve Karagülle (2019: 197) lise ve ortaokul öğrencilerinin sabır görüşü ile ilgili nitel bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin çoğu sabır kavramını "beklemek" olarak tanımlamışlardır ve sabırlı olduklarında övüldüklerini, sabırsız olduklarında ise uyarıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler tanımadıkları ve sevmedikleri kişilere karşı sabırsız olduklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Bir başka araştırma sonucuna göre, akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi cihazların kullanımının yaygınlaşması, öğrencilerin istedikleri bilgiye anında hızlı bir şekilde, çaba göstermeden ulaşabilmeleri, öğrencilerin sabırsızlık düzeylerinin artmasına sebep olmuştur (Erdem, Çabucak ve Yıldız, 2019: 445).

Denge Kavramı ile İlgili Tartışma

Öğrenciler denge kavramını, ne az ne çok olması/sınır, tutarlı olmak/uyumlu olmak, adil/eşit olmak, yer ve zaman uygunluğu, nerede nasıl davranacağını bilmek ve düzenli ve planlı olmak şeklinde tanımlamışlardır. Öğrencilerin denge kavramını tanımlarken, her şeyin kararında olması gerektiğini düşünmeleri aslında kavramın bilinmesi ile ilgili hiçbir sıkıntı olmadığını göstermektedir. Alınan disiplin cezaları ve öğrencilerin dengeyi yaşama konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmeleri göz önünde

Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study

bulundurulduğunda, aslında sorunun kaynağının, dengenin içselleştirilememesi ve gündelik hayata yansıtılmaması olduğu anlaşılmaktadır.

Saygısızlık olarak nitelendirilen davranış, nerede nasıl davranacağını bilmemekten ileri gelmektedir. Ölçülü yaşayamamanın getirdiği problemlerden biri olan bağımlılık da öğrencilerin ceza almasına sebep olan bir diğer davranış türüdür. Bir öğrencinin hakkını savunurken kullandığı kelimeler, bu esnada ses tonunu yükseltmesi ya da tütün mamullerini kullanmaması; ölçülü olma, nerede nasıl davranacağını bilme, aşırıya kaçmama, bireyin isteklerinin dengede tutulması gibi dengenin tanımına aykırı davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Dengesizlik örneklerinden olan ve öğrencilerin de sık sık ceza almasına sebep olan bağımlılık ise, merkezi sinir sisteminde gerçekleşen dengesizliktir (Sussman ve Sussman, 2011: 4026). Yemede dengesizlik ve sosyal medya bağımlılığı öğrencilerin yaşam memnuniyetinin düşmesine sebep olmaktadır (Uysal-Atabay, 20220: 61). Aile tutumlarındaki denge eksikliği de gençlerin disiplin cezası almalarında etkilidir. Aileleri; aşırı baskıcı, aşırı otoriter, aşırı ilgisiz yaklaşım sergileyen öğrencilerin daha fazla disipline aykırı davranış sergilediği yapılan bir araştırmada ortaya çıkmıştır (Dedeoğlu, 2010: 244). Duygusal olarak dengesizlik yaşayan öğrencilerin de yemede dengesizlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Dayılar, 2015: 44). Aşırı koruyucu, reddedici ebeveyn tutumlarının öğrencilerin internet ve dijital oyun bağımlılığı üzerinde etkisi oldu da tespit edilmiştir (Onaral, 2020: 173). İlgisiz aile çocuklarında sosyal medya bağımlılığı oranının ve zorbalığa maruz kalma oranının yüksek olduğu da yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır (Bayhan, 2020: 140).

Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre:

Öğrencilerin çoğu, sabır kavramını “beklemek” olarak tanımlamaktadır.

Öğrencilerin büyük kısmı, kendini “bazen” sabırlı olarak nitelendirmiştir.

Öğrenciler, denge kavramını “sınırları bilme, aşırıya kaçmama, az ya da çok değil ama tam kararında olarak” tanımlamışlardır. Bu da öğrencilerin kavramın anlamını bildiklerini, fakat hayata yansıtma konusunda başarılı olamadıklarını göstermektedir.

“Kendinizi dengeli görüyor musunuz?” sorusuna 17 öğrenci “bazen”, 14 öğrenci ise “hiçbir zaman” olarak cevap vermiştir. Dengesizliklerle dengeyi

Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı:Nitel Bir Araştırma

bulma dönemi olan ergenlik döneminde bu cevaplar oldukça normal karşılanmaktadır.

Öğrencilere verilen cezalar ya da yapılan uyarılar ile öğrencilerin zaman içerisinde, sergiledikleri davranışların, istenmeyen davranışlar olduğunu kabul ederek, bilişsel gelişimleri arttıkça davranışlarında dengeyi bulmaları beklenmektedir. Değerler, öğrenilen kavramlar olduğu için öğrencilerin bu konuda desteklenmesi gerekmektedir.

Öneriler

Lise gençleri içinde buldukları dönemde yaşadıkları duygu durum dalgalanması nedeniyle sıkıntılar yaşayabilmekte ve bu durum da davranışlarını etkilemektedir. Okullarda psikososyal desteklerin artırılması, sabır ve denge değerlerini kapsayan teorik bilgiden uzak, pratik uygulamalar yapılması öğrencilerin sabrı ve dengeyi içselleştirmesinde etkili olabilir.

Suç işlendikten sonra disiplin cezası vermek, bir disiplin anlayışı olmakla birlikte suç ortaya çıkmadan önleyici disipline ağırlık vermek öğrencilerin okuldan uzaklaşmamları ve cezanın olumsuz etkilerinden kurtulmaları için daha iyi olabilir. Aile tutumunun da öğrencileri disiplin suçlarına sürüklediği göz önünde bulundurulmalı, öğrenciler için hem aileler hem de öğretmenler işbirliği yapmalıdır. Aileler için okullarda değer eğitimleri verilebilir.

Kaynakça

- Adana, Filiz ve Hülya Arslantaş. "Ergenlikte Öfke ve Öfkenin Yönetiminde Okul Hemşiresinin Rolü", *Adü Tıp Fakültesi Dergisi* 2011; 12(1), (2011): 57 – 62.
- Aristoteles. *Nikomakhos'a Etik*. Çev. Saffet Babür. Ankara: Ayraç Yayınevi, 1997.
- Başkurt, İrfan. "Gençlik, Madde Bağımlılığı ve Korunma Yolları (Psiko-Sosyal Bir Yaklaşım)", *Journal Of Istanbul University Faculty Of Theology*, (8), (2003): 73-114.
- Bayhan, Vehbi. "Z Kuşağı Lise Gençlerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Deneyimleri", *İlahiyat Akademi*, (12), (2020): 117-144.
- Berkant, Hasan Güner ve Sera Karagülle. "Lise ve Ortaokul Öğrencilerinin Sabır Davranışlarına Yönelik Görüşleri", *Bildiri Tam Metinleri*, (2019): 176.
- Canat, Saynur, Özge Uçan ve Hülya Yazar. "Kriz Yaşantısı Olarak Ergenlik Dönemi ve Ergenlik Döneminde Kriz Yaşantısı", *Kriz Dergisi*, 17(3), (2009): 1-8.
- Çağrı, Mustafa. *İtidal Maddesi*. Tdv İslâm Ansiklopedisi, C23, 456-457. İstanbul: 2001.

- Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study
Çağrı, Mustafa. Sabır Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 35, Ss. 337-339, İstanbul: 2008.
- Çokdolu, Nalan. "Karakter Eğitimi Programının İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi". Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.
- Dayılar, Hatice. "Lise Öğrencilerinde Yeme Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörler". (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Dedeoğlu, Özlem. "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Disipline Aykırı Davranışta Bulunmalarında Ailenin Etkisi". Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Doğan, Mebrure. "Dindarlık Sabır ve Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkiler". Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Doğan, Mebrure. Karakter Gücü Olarak Sabır ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi. The Journal Of Happiness & Well-Being, 5(1), (2017): 134-153.
- Döş, İzzet. "Mutlu Okul", Eğitim ve Bilim, (38), 2013: 170.
- Duran, Ömer ve Jale Eldeleklioğlu. "Öfke Kontrol Programının 15 ve 18 Yaş Arası Ergenler Üzerindeki Etkililiğinin Araştırılması", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(3), (2005): 267-280.
- Durmuş, Emine ve Uğur Gürkan. "Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(3), (2005): 253-269.
- Erdem, S. Selim, Ersin Çabucak ve Kaya Yıldız. "Okullarda Elektronik Cihaz Kullanımının Sınıf Yönetimine ve Ders İşlenişine Etkileri", 3. Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu-ISOEVA, İstanbul, 10 - 13 Ekim 2019.
- Eripek, Süleyman. "Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (Jfes), 15(1), (2019): 365-374.
- Eroğlu, Oğuzhan ve Yunus Yıldırım. "Sosyal Medya Ağlarının Kullanım Amacı ve Bağımlılığının Uyku Kalitesi ile İlişkinin İncelenmesi", Türkiye Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), (2017): 1-10.
- Eryılmaz, Ali. "Ergenlik Döneminde Stres ve Başa Çıkma", Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2), (2009): 20-37.
- Eryılmaz, Ali ve Mehmet Fatih Şiraz. "Covid-19 Bağlamında Kötümserliği Ortaya Çıkaran Olaylarla-Durumlarla Başa Çıkma ve Ergen Öznel İyi Oluşu ile İlişkinin İncelenmesi", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37), (2020): 292-303.
- Gezgin, A. Galip. "Kur'an'da ve Hz. Peygamber'in Davranışlarında Denge."

Kaba, Disiplin Cezası Almış Lise Öğrencilerinin Sabır ve Denge Algısı:Nitel Bir Araştırma

- Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi III. Kutlu Doğum Sempozyumu (Tebliğler) s. 271, 2000.
- Gül, Serdar Kenan ve İsmail Dinçer Güneş. "Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), (2009): 80.
- Gümüş, Arife. "Liselerde Disiplin Cezasına Konu Olan Davranışların Değerler Perspektifinden İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- İbn Miskeveyh. *Tehzibu'l Ahlak*. Çev. A. Şener, İ. Kayaoğlu, C. Tunç. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2013.
- İmam Gazali *İhyâ-U Ulûmi'd-Dîn*, (Thk. Abdu'l-Muti' Emin Kalacı), Darussadr, Beyrut, 2004.
- Kahveci, Nihat Gürel. "Genel Liselerde Karşılaşılan Disiplin Sorunlarının Uzamsal İncelenmesi: İstanbul'dan Bir İlçe Örneği", *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 7(1), (2012): 64-92.
- Karataş, Zeynep. Lise Öğrencilerinin Suçluluk ve Utanç Puanlarının Disiplin Cezası Alıp Almama ve Cinsiyetleri Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), (2008): 103 – 114.
- Köylü, Mustafa. *Dünya Dinlerinde Ahlak. Değerler Eğitim Merkezi Yayınları*, 2010.
- Onaral, Gizem. "Lise Öğrencilerinde Problemlı İnternet-Oyun Kullanımı ve Neiy/Sosyal İçe Çekilme (Hikikomori) Riskinin Yaygınlığı ve İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi". Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Özdemir, Asım. *Öğrenci Disiplin İşleri ve Uygulamaları*. E. Karip (Yay. Haz.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Pegem-A Yayıncılık: 2007.
- Özdoğan, Öznur. *İsimsiz Hayatlar*. Ankara: Özdenöze Yayınları, 2007a.
- Özdoğan, Öznur. *Mutluluğu Seçiyorum*. Ankara: Özdenöze Yayınları, 2007b.
- Pehlivan, Fatif ve Hasan Demirtaş. "Ortaokul ve Liselerde Yaşanan Disiplin Problemlerinin Çözümüne Yönelik Yönetmel Uygulamalar", *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), (2019): 31-50.
- Piaget, Jean. *Çocukta Zihinsel Gelişim*. Çev. H.Portakal. İstanbul: Cem Yayıncılık, 1999.
- Ragıp El-İsfehani. *İnsan İki Hayat İki Saadet*. Çev. M. İslamoğlu. İstanbul: Pınar Yayınları, 1996.
- Rogers, Bill. *How To Manage Children's Challenging Behaviour*. London, Gbr: Sage Publications Inc, 2004.
- Sarpkaya, Pınar. "Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Resmi Liselerdeki Öğrenci Disiplin Sorunlarının Nedenleri", Pamukkale

- Kaba, Perception of Patience and Balance of High School Students Who Received Disciplinary Punishment: A Qualitative Study
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(22), (2007): 110-121.
- Schindler, Sarah. A. "An Examination Of Patience and Well-Being", The Journal Of Positive Psychology, 7(4), (2012): 263-280.
- Sussman, Steve ve Alan N. Sussman. "Considering the definition of addiction." International Journal Of Environmental Research and Public Health. 8.10 (2011): 4025-4038.
- Taş, Mehmet Ali ve Muhammet Tortumlu. "Sabır Eğiliminin Kariyer Kaygısı Üzerindeki Etkisinde Kararlılığın Aracılık Rolü", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), (2021): 1-17.
- Terzi, Şerife. "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki", Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 3(29), (2008): 1-11.
- Uysal-Atabay, Emel. "Lise Öğrencilerinin Yaşam Memnuniyeti Yeme Bozukluğu ve Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Yapıcı, Asım ve Süleyman Doğanay. "Dini Başa Çıkma ve Sabır Bağlamında İnsan Tipleri: Nitel Bir Araştırma", Bilimname, 2019(40), (2019): 105-135.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık: 2005.